

■■■ EL NEM KÜLDÖTT LEVELEK ■

Ritkán írok, fiam, nagyon ritkán. Amióta itt van a telefon, hát csak azon halljuk egymást: Mi újság? Hogy vagy? Meg aztán ugye amit édesanyád sohasem felejt el: Vigyázz magadra, fiam!

A napokban az íróasztalom fiókjában igyekeztem rendet teremteni, és közben a kezembe került az a kis füzet, amelybe mindig bejegyeztem a bennünket érintő fontosabb dolgokat, eseményeket. Sokáig lapozgattam a kissé már megkopott, elnyútt füzetemben, mígnem egyik oldalára rásimult a kezem. Egy név és egy dátum nyúlt felém a betűk erdejéből: Zánka. A menekülttábor. 1991 októbere – olvastam, és emlékezetemben kirajzolódott egy szomorú, rozsdavörös színekbe takaródzó őszi nap.

Szöllősi mamát (nagyanyádat) kerestük, aki nagybátyáddal és három unokatestvéreddel otthagyni kényszerült kis baranyai otthonát, és az anyaországban keresett/kerestek sorstársaikkal együtt – menedéket!

Emlékszel ugye, fiam!? Nehezen találtuk meg Zánkát. A Balaton túloldalán még nem jártunk, és bizony jó néhányszor elkocsikáztunk a gyermeküdülő (a tábor) előtt, mígnem végre célhoz értünk. Delet harangoztak valahol a közelben, amikor a bejáratnál útbaigazítottak, hogy merre, hol, melyik épületben keressük Szöllősi mamáékat! Az épület körül ácsorgó szomorú, szülőföldjüktől messze elkerült emberek bizalmatlanul, valami csendes belső elutasítással válaszoltak kérdéseinkre. Mindenekelőtt gépkocsink YU jelzése volt az, ami láthatóan falat emelt közénk! Aztán amikor már tudták, hogy kik vagyunk, kit, kiket keresünk, készségesen magyarázták, hogy ebéden vannak, ott megtaláljuk őket.

Tulajdonképpen most azért írok, fiam, mert adósod maradtam, mert sohasem beszéltem neked arról a találkozásról, amiről lemaradtál! Ha ugyanis még emlékszel, az ebédlő épülete előtt elváltunk. Megbeszéltük, hogy te kint maradsz, hogy majd a kijáratí ajtónál örködsz, nehogy véletlenül is elkerüljük egymást, én pedig a főbejáraton bemegyek, mert hátha ott vannak még az ebédlőben.

Ott voltak! Megrázó kép fogadott, fiam!

Sohasem tudom elfelejteni! Álltam az ajtóban, képtelen voltam lépni, mozdulni. Amit az első pillanatban érzékelt, az a csend volt. Valami félelmetes, döbbenetes csend! Aztán a hosszú asztalok fölé hajoló fejek, pontosabban fejkendők rég ismert színei kérérdzkedtek be szemem tükrébe. Senki sem nézett fel, és mégis éreztem, hogy az asztalra boruló némaságukban ott van a hazátlanok fájdalom, keserősége.

Álltam ott, fiam, és egy pillanatban gyermekkoromnak egy régi-régi emléke, képe rajzolódott ki előttem. Baranyába vitt a visszapergetett idő barátja. A „hegyalja” alatt közel volt egymáshoz két kis falu. Földút kötötte őket össze. Az út két oldalán eperfák sorakoztak egymás nyomában. Mi gyerekek mindennap kijártunk, és tömtük magunkba az epret. Valami csodálatos, mézédés, nagy fehér eprek voltak. Ültünk ott a lombsátor alatt, szedegettük a földre hullott/rázott epret, és vigyáztuk „birodalmunkat” a rántörő disznócsordák ellen!

Egy tavaszon aztán volt mit látnunk. Kivágták az eperfákat. Csak a tönkök, a megcsönkített, még a földbe kapaszkodó tönkök furcsa sora szegélyezte a földút két oldalát. Másnap még nagyobb volt a meglepetésünk, megdöbbenésünk! A tönköket egyszerűen kifordították a földből. Az erős, még konokul a földbe kapaszkodó gyökereket elvágták, és azok mint valami fájdalmas jajkiáltás a magasba nyúltak. Igen, fiam, ezek a földből kitépett, kiszaggatott eperfák jutottak eszembe, ezek tolakodtak oda lelkem ablaka elé.

Aztán a terem egyik asztalánál megláttam Szöllősi mamát és a többieket. Csak az asztal fölé hajoló fejeket láttam, de láttam, és ma sem tudom elmondani, hogyan kerültem oda, ám egyszerre csak ott álltam az asztal fölött némán, a szavak valahol mélyen bennem rekedtek, mert szólni nem tudtam. Juditka nézett fel, mintha csak megérezte volna, hogy már nincsenek egyedül. Tágra nyílt szemében a csodálkozás, az öröm, az egymásra találás melegsége nyúlt felém, és aztán már mentek is érted, és azon a kegyetlen, ám mégis csodálatosan szép őszi napon – ha rövid időre is – újra együtt voltunk.

Hazafelé, ott a kocsiban, el akartam mondani, hogy az a találkozás, az a soha vissza nem térő pillanat ott az ebédlőben mennyire megrázott, mennyire mélyen érintett, de végül mégsem mondtam el. Egyszerűen nem volt erőm elmondani, fiam! Hallgattam, és úgy tettem, mintha a mellettünk elsuhanó tájat figyelném. Meg is kérdezted. Miért hallgatsz, apa? Nem feleltem. A lassan mellénk szegődő alkonyatban Tompa Mihály néhány sora jajdult fel bennem valami letaglózó kétségbeeséssel:

*Repülj, repülj, és délen valahol
A bujdosókkal, ha találkozol:
Mondd meg nekik, hogy pusztulunk, veszünk,
Mint oldott kéve, széthull nemzetünk...*

■■■

„Mint oldott kéve, széthull nemzetünk...” – hallottam vissza ott, a motor zúgásában a döbbenetes sejtést, s hallok azóta is, s már nemcsak bennem vergődik ez a sejtés, hanem itt van mellettem, körülöttem, és ma már tudom, hogy a valóság az, amit én – naivul – sejtésnek hittem! Igen, fiam, szétforgácsol bennünket ez a kegyetlen, értelmetlen jelen, darabokra tépi a családokat, a közösen megálmódott álmokat, mert „mint oldott kéve”, mi is széthullunk!

Ez járt a fejemben, fiam, meg aztán az is, hogy Szeged után már csak egyedül ülök a kormánykerék előtt, és hogy amikor a határsorompót felemelik és leeresztik előttem meg mögöttem, egyedül maradok a vaksötét éjszakával! Egyedül, fiam, mint ahogy édesanyád is egyedül várja otthon, hogy hírt hozzak, hírt halljon felőletek!

Vigyázz magadra, fiam! Ölel: édesapád

Hét Nap, 1997. július 17. 8.

■■■